

УНИВЕРЗИТЕТ У БЕОГРАДУ
ШУМАРСКИ ФАКУЛТЕТ
Број захтева: 01-695/1
02.02.2015.

ВЕЋЕ НАУЧНИХ ОБЛАСТИ
О БИОТЕХНИЧКИХ НАУКА

ЗАХТЕВ

за давање сагласности на извештај о урађеној докторској дисертацији

Молимо да сходно члану 46. став 5. тачка 4. Статута Универзитета у Београду /»Гласник Универзитета“ бр. 131/06/,), дате сагласност на извештај о урађеној докторској дисертацији кандидата

ЈЕЛЕНА НЕДЕЉКОВИЋ

пријавила је докторску дисертацију под називом:

„Мала и средња предузећа за откуп, прераду и пласман недрвних шумских производа, као чинилац развоја шумарства приватног сектора у Србији“

ИЗ НАУЧНЕ ОБЛАСТИ: ШУМАРСТВО

Универзитет је дана од 25.05.2011. године, својим актом 02 број: 06-5746/10 од 25.5.2011. дао сагласност на предлог теме докторске дисертације која је гласила:

„Мала и средња предузећа за откуп, прераду и пласман недрвних шумских производа, као чинилац развоја шумарства приватног сектора у Србији“

Комисија за оцену и одбрану докторске дисертације кандидата Јелене Недељковић образована је на седници одржаној 26.11.2014. год., одлуком Наставно-научног већа факултета под бр. 01-10120/1, од 26.11.2014. у саставу:

Име и презиме члана комисије	звање	научна област
------------------------------	-------	---------------

1. Др Ненад Ранковић, редовни професор Универзитета у Београду–Шумарског факултета, Шумарство
2. Др Милан Медаревић, редовни професор Универзитета у Београду–Шумарског факултета, Шумарство
3. Др Нада Драговић, редовни професор Универзитета у Београду–Шумарског факултета, Шумарство
4. Др Драган Нонић, вaredни професор (ментор) Универзитета у Београду–Шумарског факултета, Шумарство
5. Др Мерсудин Авдибеговић, ванредни професор Универзитет у Сарајеву - Шумарски факултет, Шумарство

Наставно-научно веће факултета прихватило је извештај Комисије за оцену и одбрану докторске дисертације на седници одржаној дана 28.01.2015. године.

ДЕКАН ФАКУЛТЕТА
Др Милан Медаревић, ред.проф.

- Прилог: 1. Извештај комисије са предлогом
2. Акт надлежног тела факултета о израђеној докторској дисертацији

УНИВЕРЗИТЕТ У БЕОГРАДУ
ШУМАРСКИ ФАКУЛТЕТ
Број: 01-578/1
Датум: 28.01.2015.
Б Е О Г Р А Д

На основу члана 154. Статута Факултета, а на основу Извештаја Комисије бр. 10000/3 од 19.12.2014. год, Наставно-научно веће Универзитета у Београду-Шумарског факултета, на седници одржаној 28.01.2015. год, доноси

О Д Л У К У

Усваја се израђена докторска дисертације кандидата **Јелене Недељковић** под насловом: „**Мала и средња предузећа за откуп, прераду и пласман недрвних шумских производа, као чинилац развоја шумарства приватног сектора у Србији**“.

Образује се Комисија за јавну одбрану, у саставу:

1. Др Ненад Ранковић, редовни професор Универзитета у Београду-Шумарског факултета,
2. Др Милан Медаревић, редовни професор Универзитета у Београду-Шумарског факултета,
3. Др Нада Драговић, редовни професор Универзитета у Београду-Шумарског факултета,
4. Др Драган Нонић, ванредни професор Универзитета у Београду-Шумарског факултета,
5. Др Мерсудин Авдибеговић, ванредни професор Универзитета у Сарајеву- Шумарског факултета.

Образложење

Универзитет у Београду је својим актом 02 број: 06-5746/10 од 25.05.2011. год. дао сагласност на предлог теме докторске дисертације кандидата Јелене Недељковић под називом: „Мала и средња предузећа за откуп, прераду и пласман недрвних шумских производа, као чинилац развоја шумарства приватног сектора у Србији“.

Кандидат је објавио следеће научне радове:

- Nonić D., Avdibegović M., Nedeljković J., Ranković N., Marinescu V., Ioras F. (2014): *Typology of Non-Wood Forest Products Based Enterprises in Serbia*, Notulae Botanicae Horti Agrobotanici Cluj-Napoca 42(2), University of Agricultural Sciences and Veterinary Medicine, Cluj-Napoca. (583-587);
- Nedeljković J., Lovrić M., Nonić D., Stojanovska M., Nedanovska V., Lovrić N., Stojanovski V. (2013): *Utjecaj političkih instrumenata na poslovanje sa neдрвним шумским производима u Hrvatskoj, Makedoniji i Srbiji*, Šumarski list 9-10, Hrvatsko šumarsko društvo, Zagreb. (473–486);

Дана 24.11.2014. год, кандидат Јелене Недељковић предала је Факултету израђену докторску дисертацију. Комисија за оцену докторске дисертације предложила је ННВ-у да се предметна дисертација прихвати и одобри одбрана, те је одлучено као у диспозитиву ове одлуке.

Одлуку доставити: Универзитету у Београду–Већу научних области, члановима Комисије, именованој, Служби за наставу и студентска питања, декану, писарници.

Председник Наставно-научног већа
Проф. др МИЛАН МЕДАРЕВИЋ

УНИВЕРЗИТЕТ У БЕОГРАДУ
ШУМАРСКИ ФАКУЛТЕТ
Број: 10000/2
Датум: 19.12.2014.

НАСТАВНО-НАУЧНОМ ВЕЋУ ШУМАРСКОГ ФАКУЛТЕТА

Предмет: Извештај комисије за оцену израђене докторске дисертације дипл. инж. Јелене Недељковић, под насловом: *„Мала и средња предузећа за откуп, прераду и пласман недрвних шумских производа, као чинилац развоја шумарства приватног сектора у Србији”*

I ПОДАЦИ О КОМИСИЈИ

1. Орган који је именовано (изабрао) комисију и датум:

Наставно-научно веће Шумарског факултета, одлуком бр. 01-10120/1, од 26.11.2014. године, именовало је Комисију за оцену израђене докторске дисертације дипл. инж. Јелене Недељковић

2. Састав комисије са назнаком имена и презимена сваког члана, звања, назива уже научне области за коју је изабран у звање, датум избора у звање и назив факултета, установе у којој је члан комисије запослен:

1. Др Ненад Ранковић, редовни професор
Ужа научна област: Шумарска политика, економика и организација шумарства и трговина шумским производима
Датум избора: 15.03.2002. године
Универзитет у Београду - Шумарски факултет
2. Др Милан Медаревић, редовни професор
Ужа научна област: Планирање газдовања шумама
Датум избора: 06.11.2003. године
Универзитет у Београду - Шумарски факултет
3. Др Нада Драговић, редовни професор
Ужа научна област: Ерозија и конзервација земљишта и вода
Датум избора: 14.11.2011. године
Универзитет у Београду - Шумарски факултет
4. Др Драган Нонић, ванредни професор (ментор)
Ужа научна област: Шумарска политика, економика и организација шумарства и трговина шумским производима
Датум избора: 29.09.2010. године
Универзитет у Београду - Шумарски факултет
5. Др Мерсудин Авдибеговић, ванредни професор
Ужа научна област: Економика, политика и организација шумарства и урбаног зеленила
Датум избора: 14.06.2010. године
Универзитет у Сарајеву - Шумарски факултет

II ПОДАЦИ О КАНДИДАТУ

1. **Име, име једног родитеља, презиме**
Јелена, Светислав, Недељковић
2. **Датум и место рођења, општина, држава**
06.05.1984. године, Лозница, Србија
3. **Датум одбране, место и назив магистарске тезе/мастер рада: -**
4. **Научна област из које је стечено академско звање магистра наука/мастера: -**

III НАСЛОВ ДОКТОРСКЕ ДИСЕРТАЦИЈЕ

Мала и средња предузећа за откуп, прераду и пласман недрвних шумских производа, као чинилац развоја шумарства приватног сектора у Србији

IV ПРЕГЛЕД ДОКТОРСКЕ ДИСЕРТАЦИЈЕ

Докторска дисертација дипл. инж. Јелене Недељковић, под насловом: „Мала и средња предузећа за откуп, прераду и пласман недрвних шумских производа, као чинилац развоја шумарства приватног сектора у Србији”, обухвата укупно 404 стране, од којих је 326 страна текста, 62 стране прилога и 17 страна на којима се налазе биографија и библиографија кандидата на српском и енглеском језику, изјава о ауторству, изјава о истоветности штампане и електронске верзије докторског рада и изјава о коришћењу.

Докторска дисертације садржи: 56 табела, 57 прегледа, 15 графикона, један дијаграм, 21 шему, једну карту и четири фототаблице, као и 27 прилога.

Списак коришћене домаће и иностране литературе обухвата 333 библиографске јединице.

На почетку рада су дате кључне документационе информације, резиме на српском и енглеском језику, са кључним речима, као и пописи скраћеница, табела, прегледа, графикона, дијаграма, шема, карти, фототаблица и прилога.

Докторска дисертација обухвата 11 поглавља, која чине засебне и логички повезане целине:

1. Увод	1-16. стр.
2. Метод рада, прикупљање и обрада података	17-37. стр.
3. Теоријске основе и преглед досадашњих истраживања	38-85. стр.
4. Предузећа за откуп, прераду и пласман НДШП у Србији	86-101. стр.
5. Оквири пословања МСП за НДШП	102-124. стр.
6. Приказ и анализа резултата	125-195. стр.
7. Модел унапређења организације и пословања МСП за НДШП	196-263. стр.
8. Дискусија	264-285. стр.
9. Закључци	286-310. стр.
10. Литература и извори	311-326. стр.
11. Прилози	327-388. стр.

Након прилога, дате су (389-404. стр): биографија и библиографија кандидата на српском и енглеском језику, као и изјаве кандидата о ауторству, истоветности штампане и електронске верзије докторског рада и о коришћењу.

V ВРЕДНОВАЊЕ ПОЈЕДИНИХ ДЕЛОВА ДОКТОРСКЕ ДИСЕРТАЦИЈЕ

1. Увод (1-16. стр.)

Поглавље Увод се састоји од пет подпоглавља:

- 1.1. Формулација проблема;
- 1.2. Циљ, сврха и предмет истраживања;
- 1.3. Хипотезе и истраживачка питања;
- 1.4. Територијално и временско одређење;
- 1.5. Организациона структура дисертације.

У подпоглављу **1.1. Формулација проблема**, кандидат истиче да су, у оквиру шумарства приватног сектора, у Србији до сада, спроведена бројна истраживања о власницима приватних шума, док истраживања о малим и средњим предузећима (МСП) нису била довољно заступљена. Поред тога, наведено је да развој МСП има позитиван утицај на приватно власништво и унапређење предузетничких вештина, јер се ова предузећа могу брзо прилагодити променама на тржишту, позитивно утичу на повећање привредних активности и значајно доприносе запошљавању и отварању нових радних места. У том смислу, кандидат као проблем истраживања дефинише комплексан приступ организовању МСП, чије пословање је базирано на недрвним шумским производима (НДШП), односно, анализу: стратешких, регулаторних (закони и процедуре за добијање дозвола) и институционалних оквира који утичу на пословање МСП, карактеристика МСП за набавку, прераду и пласман НДШП (МСП за НДШП) и њиховог пословања, организације пословних процеса и облика сарадње са надлежним институцијама и другим предузећима.

У подпоглављу **1.2. Циљ, сврха и предмет истраживања**, кандидат је дефинисао четири општа циља истраживања и, у оквиру којих су издвојени посебни циљеви:

1. утврђивање оквира који обезбеђују услове за пословање МСП за НДШП:
 - 1.1. утврђивање стратешких оквира, којима су дефинисани правци развоја сектора шумарства, животне средине, заштите природе, и МСП, на нивоу ЕУ и одабраних држава југоисточне Европе (ЈИЕ);
 - 1.2. утврђивање законодавних оквира, којима су прописане обавезујуће норме у секторима шумарства, животне средине, заштите природе, и МСП у одабраним државама ЈИЕ;
 - 1.3. утврђивање процедура издавања дозвола за комерцијално сакупљање и извоз НДШП у одабраним државама ЈИЕ;
 - 1.4. утврђивање ставова представника МСП за НДШП у односу на стратешке и регулаторне оквире;
 - 1.5. утврђивање надлежности институција и организација у секторима шумарства, животне средине, заштите природе, и МСП, као и њиховог утицаја на пословање МСП за НДШП;
2. утврђивање основних карактеристика МСП за НДШП и њиховог пословања:
 - 2.1. утврђивање основних карактеристика МСП за НДШП;
 - 2.2. утврђивање основних карактеристика пословања МСП за НДШП;
3. утврђивање организације пословних процеса у МСП за НДШП:
 - 3.1. утврђивање организације процеса набавке НДШП;
 - 3.2. утврђивање организације процеса прераде НДШП;
 - 3.3. утврђивање организације процеса пласмана НДШП;

4. утврђивање облика сарадње МСП за НДШП са надлежним институцијама и другим предузећима:
 - 4.1. утврђивање ставова представника МСП за НДШП о сарадњи са надлежним институцијама;
 - 4.2. утврђивање облика сарадње МСП за НДШП, као и ставова њихових представника о сарадњи и пословном повезивању са другим предузећима.

У складу са овако формулисаном структуром циљева, сврха истраживања је да се утврде могућности развоја сектора МСП за НДШП, кроз унапређење: оквира који утичу на пословање тих предузећа, организације пословних процеса и сарадње са надлежним институцијама и другим предузећима.

Предмет истраживања су: стратешка и законодавна документа у секторима шумарства, животне средине, заштите природе и МСП, као и поступци добијања дозволе за пословање са НДШП, надлежности институција и организација у поменутим секторима, основне карактеристике МСП за НДШП и њиховог пословања, пословни процеси и активности у МСП за НДШП и ставови представника МСП за НДШП о постојећим регулаторним оквирима, организацији пословних процеса, сарадњи са надлежним институцијама и са другим предузећима.

У подпоглављу **1.3. Хипотезе и истраживачка питања**, кандидат је дефинисао следеће опште и посебне хипотезе:

1. постоји утицај стратешких, регулаторних и институционалних оквира на пословање МСП за НДШП:
 - 1.1. постоји утицај стратешких оквира у секторима шумарства, животне средине, заштите природе и МСП на пословање МСП за НДШП;
 - 1.2. постоји утицај регулаторних оквира у секторима шумарства, животне средине, заштите природе и МСП на пословање МСП за НДШП;
 - 1.3. постоји надлежност институција и организација у секторима шумарства, животне средине, заштите природе и МСП у односу на МСП за НДШП;
2. МСП која успешније послују утичу на повећање обима запослености, чиме остварују позитиван утицај на развој приватног сектора и побољшање животног стандарда руралног становништва;
3. присуство пословних процеса (набавка, прерада, пласман) и активности (сакупљање, откуп, примарна и секундарна прерада, пласман „на мало” и „на велико”) утиче на пословање предузећа:
 - 3.1. предузеће са више пословних процеса и активности остварује већи степен коришћења капацитета;
 - 3.2. предузеће са више пословних процеса и активности остварује већи обим прераде и пласмана;
4. постоји значајна заинтересованост представника предузећа за унапређењем сарадње са надлежним институцијама и другим предузећима:
 - 4.1. постоји значајна заинтересованост представника лидерских предузећа (ЛП) за унапређењем сарадње са надлежним институцијама;
 - 4.2. постоји значајна заинтересованост представника предузећа за мерама подршке (директним и индиректним), које је неопходно прилагодити типу МСП за НДШП;
 - 4.3. постоји значајна разлика у оцени утицаја сарадње са другим предузећима код МСП за НДШП која „остварују“ и код оних која „не остварују“ различите облике сарадње;
 - 4.4. постоји значајна заинтересованост представника ЛП за пословним повезивањем.

Кандидат је формулисао и одговарајућа истраживачка питања, за сваку од општих хипотеза.

У подпоглављу **1.4. Територијално и временско одређење**, кандидат наводи да је истраживање, у територијалном смислу, било везано за 17 шумских подручја у централној Србији (територија републике Србије без аутономних покрајина), у којима ЈП „Србијашуме” газдује државним шумама и врши стручно-техничке послове у приватним шумама. У односу на временско одређење, пред-тест истраживање је спроведено у периоду фебруар-март 2011. године, а прикупљање примарних података у периоду јул 2011-октобар 2014. године.

У подпоглављу **1.5. Организациона структура дисертације**, кандидат је, најпре, шематски приказао организациону структуру докторске дисертације, а, затим и сажето образложио садржај свих поглавља.

2. Метод рада, прикупљање и обрада података (17-37. стр.)

Поглавље Метод рада, прикупљање и обрада података се састоји од три подпоглавља:

- 2.1. Методолошки приступ истраживању;
- 2.2. Научне методе и технике истраживања;
- 2.3. Прикупљање и обрада података.

У подпоглављу **2.1. Методолошки приступ истраживању**, кандидат истиче да је у истраживању примењен мешовит приступ (тзв. „методолошка триангулација”), који омогућава стицање свеобухватних знања о проблему истраживања.

У подпоглављу **2.2. Научне методе и технике истраживања**, кандидат образлаже методе и технике, које су примењене приликом истраживања.

Коришћене су следеће научне методе:

- опште (статистичка и метода моделовања);
- основне (компаративна);
- посебне (анализа и синтеза, специјализација и генерализација, дедукција и индукција).

Као истраживачке технике, коришћене су:

- технике испитивања (анкета „од врата до врата” и појединачни, усмерени интервју);
- технике стратешког менаџмента („benchmarking” и SWOT анализа);
- научно посматрање.

У подпоглављу **2.3. Прикупљање и обрада података**, кандидат наводи да су, у првој фази истраживања, прикупљени примарни подаци анкетањем 91 представника МСП за НДШП, која послују на територији централне Србије. У истраживању није коришћен статистички узорак, већ су, у циљу прикупљања података, а имајући у виду да је популација мала, контактирана сва предузећа, која су била активна у моменту истраживања, односно спроведен је попис. У другој фази истраживања је, на основу претходно установљених критеријума, одабрано 19 ЈП, чији представници су додатно анкетирани. У трећој фази су спроведени интервјуи са експертима у секторима шумарства, животне средине, заштите природе и МСП, као и представницима МСП за НДШП, који су одабрани коришћењем намерног узорка „на бази вредносног суда” (укупно 14 испитаника).

Обрада података је извршена у статистичком програму *SPSS* (верзија 20), приликом чега су коришћене следеће статистичке методе:

- дескриптивна статистика;
- анализа фреквенција;
- χ^2 тест значајности пропорција;
- χ^2 тест независности;

- двостепена кластер анализа;
- једнофакторска анализа варијансе (ANOVA);
- Крускал-Волисов тест;
- t-тест независних узорака;
- логистичка регресиона анализа.

Подаци прикупљени током спровођења квалитативних интервјуа са представницима надлежних институција, организација и МСП за НДШП, обрађени су коришћењем анализе садржаја докумената.

Подаци који се односе на хибридную варијанту SWOT анализе, обрађени су тако што је, најпре, урађена SWOT анализа, односно кандидат је идентификовао релевантне спољашње и унутрашње факторе, а затим су представници надлежних институција, организација и одабраних МСП за НДШП, који су интервјуисани у трећој фази прикупљања података, оценили значај сваког фактора SWOT анализе. Кандидат је, након тога израчунао и процечну оцену за све факторе, обрадом података у статистичком програму *SPSS*. За анализу значаја фактора и њихових група, коришћена је матрица, која је припремљена у програму за унакрсна табеларна израчунавања.

3. Теоријске основе и преглед досадашњих истраживања (38-85. стр.)

Поглавље Теоријске основе и преглед досадашњих истраживања се састоји од три подпоглавља:

- 3.1. Теоријске основе;
- 3.2. Концептуални оквир истраживања;
- 3.3. Преглед досадашњих истраживања.

У подпоглављу **3.1 Теоријске основе**, сагледане су теоријске поставке у литератури које се односе на дефинисање: стратешких, регулаторних и институционалних оквира, МСП и њиховог пословања, пословних процеса и сарадње МСП и НДШП.

У подпоглављу **3.2. Концептуални оквир истраживања**, кандидат је, применом савремених теорија организације (институционална, системска и процесна организациона), дефинисао концептуални оквир, за потребе овог истраживања. Поред тога, коришћена је и теорија друштвеног капитала, као теоријски оквир који се примењује у истраживању предузетништва и сарадње између привредних субјеката.

Као основни елементи у концептуалном оквиру истраживања, издвојени су:

- стратешки, регулаторни и институционални оквири;
- основне карактеристике МСП за НДШП и њиховог пословања;
- организација пословних процеса набавке, прераде и пласмана у МСП за НДШП;
- сарадња МСП за НДШП са надлежним институцијама и другим предузећима.

У подпоглављу **3.3. Преглед досадашњих истраживања**, кандидат је сагледао и систематизовао резултате претходних истраживања домаћих и иностраних аутора, у вези са: оквирима пословања МСП за НДШП; МСП за НДШП и њиховом пословању; организацији пословних процеса у МСП за НДШП и сарадњи МСП за НДШП са надлежним институцијама и другим предузећима.

4. Предузећа за откуп, прераду и пласман НДШП у Србији (86-101. стр.)

Поглавље Предузећа за откуп, прераду и пласман НДШП у Србији се састоји од два подпоглавља:

- 4.1. Предузећа за откуп, прераду и пласман НДШП у државном сектору;
- 4.2. Предузећа за набавку, прераду и пласман НДШП у приватном сектору.

У поглављу **4.1. Предузећа за откуп, прераду и пласман НДШП у државном сектору**, представљени су и анализирани развој и организација делатности одабраних предузећа, у оквиру три издвојена периода: до 1991. године, 1991-1997. године и 1997-2010. године.

Наведени временски периоди су издвојени, на основу значајних промена у организацији, како сектора шумарства у Србији (1991. године је извршена централизација предузећа у шумарству, односно формирано је ЈП „Србијашуме“), или у оквиру самог ЈП „Србијашуме“ (1997. године је основан део предузећа „Заштитна радионица“, а 2010. године ЈП „Србијашуме“ престаје са значајнијим обављањем делатности, које се односе на НДШП).

За представљање и анализу развоја сектора државних предузећа за откуп, прераду и пласман НДШП, у периоду до 1991. године, кандидат је одабрао СОУР „Јужни Кучај“ из Зајечара, као пример „добре праксе“ због успешног обављања ових делатности у посматраном периоду и потенцијала природних ресурса на подручју источне Србије. За период након 1991. године, кандидат је, због територијалног одређења истраживања, одабрао ЈП „Србијашуме“, односно део предузећа „Заштитна радионица“ (за период 1997-2010. године).

У подпоглављу **4.2. Предузећа за набавку, прераду и пласман НДШП у приватном сектору**, приказана је и анализирана постојећа организација набавке, прераде и пласмана НДШП, као и постојећа сарадња предузећа у приватном сектору која се баве овом делатношћу.

Истиче се да је, у периоду до 1991. године сектор приватних предузећа за сакупљање, откуп, прераду и пласман НДШП био слабије развијен, јер су га, углавном, чинили појединачни закупци, који нису били директни извозници. Интензивнији развој ових предузећа почиње тек после престанка активности ООУР-а у овој области, који су, до тада, имали доминантну улогу. Кандидат наглашава да је развој приватног сектора у Србији, условио све веће ангажовање МСП у активностима које се односе на набавку (сакупљање и откуп), прераду и пласман НДШП, тако да, данас, ова предузећа имају доминантну улогу, када је у питању пословање са НДШП.

5. Оквири пословања МСП за НДШП (102-124. стр.)

Поглавље Оквири пословања МСП за НДШП се састоји од три подпоглавља:

- 5.1. Стратешки оквири;
- 5.2. Регулаторни оквири;
- 5.3. Институционални оквири.

У овом поглављу су дати приказ и анализа стратешких, регулаторних и институционалних оквира у секторима: шумарства, животне средине и заштите природе, као и МСП.

Кандидат образлаже да су ови сектори одабрани из два разлога:

- 1) НДШП као саставни део шумских екосистема, треба да задовоље различите захтеве, који се односе на њихово коришћење (економски и друштвени) и очување биодиверзитета (еколошки), због чега долази до преклапања надлежности сектора шумарства са сектором животне средине и заштите природе;
- 2) пословање са НДШП у Србији се, већином, одвија у МСП, па се ова предузећа могу означити као носиоци привредне делатности везане за процесе њихове набавке, прераде и пласмана.

Кандидат је, у складу са проблемом, циљевима, сврхом и истраживачким питањима, издвојио три најзначајније области, које су биле предмет разматрања:

- 1) пословање са НДШП;
- 2) пословно повезивање МСП за НДШП;
- 3) директне (финансијске) мере подршке МСП за НДШП.

Резултати до којих се дошло овим анализама, коришћени су за утврђивање проблема и дефинисање предлога решења у оквиру концептуалног модела унапређења организације и пословања МСП за НДШП.

6. Приказ и анализа резултата (125-195. стр.)

Поглавље Приказ и анализа резултата се састоји од четири подпоглавља:

- 6.1. Основне карактеристике МСП за НДШП и њиховог пословања;
- 6.2. Организација пословних процеса у МСП за НДШП;
- 6.3. Сарадња МСП за НДШП са надлежним институцијама и другим предузећима;
- 6.4. Остале анализе.

Резултати истраживања су приказани у складу са наведеним елементима концептуалног оквира. Најпре су анализирана сва МСП за НДШП (ΣМСП), а, потом, и ЛП. Такође, на основу одабраних критеријума, утврђени су и типови МСП за НДШП.

У подпоглављу **6.1. Основне карактеристике МСП за НДШП и њиховог пословања**, приказани су и анализирани резултати истраживања, који се односе на основне карактеристике истраживаних МСП за НДШП. Они указују да, већина ΣМСП и ЛП, има локацију у градским срединама, али да је и значајан број предузећа лоциран на селу. Запошљавају између 11-50 радника, основана су после 1991. године и баве се гљивама, бобичастим плодовима и другим шумским воћем. У односу на основне карактеристике МСП за НДШП, установљена су три типа ΣМСП и два типа ЛП.

Резултати који се односе на карактеристике пословања МСП за НДШП указују да се, код већине ΣМСП и ЛП, пословање, од оснивања, заснива на НДШП и да им је то претежна, односно, искључива делатност. Услови у којима се одвија пословање су највише дефинисани временским приликама, док је најзначајнији проблем у пословању нелојална конкуренција. Такође, сматрају да би требало уложити додатна финансијска средства у набавку нове опреме. У односу на основне карактеристике пословања МСП за НДШП, детерминисана су четири типа ΣМСП и три типа ЛП.

У подпоглављу **6.2. Организација пословних процеса у МСП за НДШП**, приказани су и анализирани резултати истраживања, који се односе на организацију процеса набавке, прераде и пласмана НДШП.

Процес набавке је присутан у већини ΣМСП и ЛП. Постоји доминантан удео предузећа код којих је заступљена активност откупа, док је активност сакупљања НДШП присутна у око ½ ΣМСП и око ½ ЛП. Откуп НДШП је, најчешће, организован у сопственим откупним станицама или директно у предузећу, доласком сакупљача. Значајан облик организовања откупа у ЛП је да се врши од стране других предузећа, специјализованих за ову врсту делатности. Најзначајнији проблеми у откупу су везани, пре свега, за цену и особине производа.

Процес прераде је присутан у скоро свим ΣМСП и ЛП. Такође, мање од ½ ΣМСП и мање од ½ ЛП обавља активности везане за примарну прераду. Већина ΣМСП и ЛП се бави секундарном прерадом. Анализирана ΣМСП и ЛП се, најчешће, баве сушењем и замрзавањем НДШП. Ипак, прерада се, у већини ΣМСП и ЛП, не врши до финалног производа, који је намењен крајњим потрошачима.

Процес пласмана је присутан у већини ΣМСП и свим ЛП. Такође, пласман „на велико” обављају скоро сва ΣМСП и сва ЛП. Пласман „на мало” је присутан у знатно мањем обиму. Код пласмана „на мало” у ΣМСП су, најчешће, заступљени „други облици” (пре свега, кроз синдикалну продају), док су у ЛП подједнако заступљени сви облици пласмана „на мало”. Најчешћи облик пласмана НДШП „на велико” је пласман иностраним купцима и то, највише, у Немачку и Италију.

У односу на присуство пословних процеса, издвајају се три типа ΣМСП и два ЛП. Такође, на основу присуства пословних активности, може се издвојити пет типова ΣМСП и три типа ЛП.

У подпоглављу **6.3. Сарадња МСП за НДШП са надлежним институцијама и другим предузећима**, приказани су и анализирани резултати истраживања, који се односе на сарадњу анализираних предузећа са надлежним институцијама, као и на сарадњу са другим предузећима.

У односу на сарадњу са надлежним институцијама, резултати истраживања указују да сва анализирана предузећа сарађују са министарством надлежним за животну средину и око $\frac{1}{2}$ Σ МСП и $\frac{1}{2}$ ЛП сарађује са министарством надлежним за шумарство. Око $\frac{1}{4}$ ЛП сарађује са министарством надлежним за привреду. Такође, ЛП остварују и сарадњу са агенцијама, привредним коморама и фондовима. Сви представници Σ МСП и ЛП сматрају да је потребна већа подршка развоју МСП за НДШП, при чему, наглашавају значај директних (финансијских) мера подршке.

Резултати истраживања указују да, скоро сва, Σ МСП и ЛП остварују сарадњу са другим предузећима, при чему су најчешћи облици „приликом откупа” и „приликом пласмана”, а код ЛП, важан облик је и саветовање. Већина ЛП је члан неког од удружења предузетника. Став већине представника ЛП је да се пословним повезивањем МСП могу остварити додатни финансијски ефекти. Скоро сви представници ЛП сматрају да се формирањем кластера може унапредити сарадња МСП. У односу на облике сарадње са другим предузећима, издвојена су три типа Σ МСП, док се у оквиру ЛП поред ова три, јавља још један тип предузећа.

У подпоглављу **6.4. Остале анализе**, спроведене су следеће статистичке анализе:

- χ^2 тест независности;
- једнофакторска анализа варијансе (ANOVA) и Крускал-Волисов тест;
- t-тест независних узорака;
- бинарна логистичка регресиона анализа.

Овим анализама се дошло до следећих резултата:

- у Σ МСП постоји статистички значајна разлика између просечне откупљене количине бобичастих плодова и другог шумског воћа, при чему је, на основу вредности индекса величине утицаја f , установљен велики утицај (t-тест независних узорака);
- у Σ МСП и ЛП постоји статистички значајна разлика у оцени значаја сарадње за успешност пословања код испитаника који „сарађују” и оних који „не сарађују” са другим предузећима путем заједничког наступа на тржишту, при чему је, на основу вредности индекса величине утицаја f , установљен велики утицај (t-тест независних узорака);
- у ЛП постоји статистички значајна разлика у оцени значаја сарадње за успешност пословања код испитаника који „сарађују” и оних који „не сарађују” са другим предузећима путем коришћења машина, уређаја, транспортних средстава и друге опреме, при чему је, на основу вредности индекса величине утицаја f , установљен велики утицај (t-тест независних узорака);
- са повећањем просечне годишње количине (бинарна логистичка регресиона анализа):
 - откупљених гљива за 1 t , за 2% повећава вероватноћа да предузеће у свом асортиману има финалне производе (Σ МСП), а за 3,5% да ће се предузеће бавити извозом (Σ МСП);
 - откупљених бобичастих плодова и другог шумског воћа за 1 t , за 2,1% повећава вероватноћа да ће се предузеће бавити извозом (Σ МСП);
 - откупљених бобичастих плодова и другог шумског воћа за 1 t , за 2,7% повећава вероватноћа да ће предузеће сарађивати са другим предузећима приликом откупа (ЛП).

Резултати χ^2 теста независности, једнофакторске анализе варијансе и Крускал-Волисовог теста су показали да не постоји статистичка значајност посматраних варијабли.

7. Модел унапређења организације и пословања МСП за НДШП (196-263. стр.)

Поглавље Модел унапређења организације и пословања МСП за НДШП се састоји од четири подпоглавља:

- 7.1. Анализа елемената концептуалног оквира;
- 7.2. Предлог концептуалног модела;
- 7.3. Могућности примене концептуалног модела;
- 7.4. Развој и функционисање концептуалног модела.

У подпоглављу **7.1. Анализа елемената концептуалног оквира**, кандидат је дефинисао проблеме у оквиру сваког од посматраних елемената (регулаторни и институционални оквири; основне карактеристике МСП за НДШП и њиховог пословања, организација пословних процеса у овим предузећима, сарадња са надлежним институцијама и другим предузећима). Проблеми су дефинисани на основу анализе регулаторних и институционалних оквира у Србији и анализе резултата истраживања.

Након дефинисања проблема, у подпоглављу **7.2. Предлог концептуалног модела**, кандидат је дао предлог модела унапређења организација и пословања МСП за НДШП, који обухвата концепт решења и активности за њихову примену.

Кандидат је установио следеће елементе концептуалног модела:

- унапређење оквира пословања (регулаторних и институционалних);
- унапређење организације пословних процеса (набавке, прераде и пласмана);
- унапређење сарадње и пословног повезивања (са надлежним институцијама и организацијама и са другим предузећима).

У циљу унапређења регулаторних и институционалних оквира, предложена су следећа решења:

- поједностављење процедуре за издавање дозвола потребних за пословање са НДШП;
- унапређење услова у којима се обавља пословање МСП за НДШП;
- унапређење промоције коришћења и пословања са НДШП;
- прилагођавање постојећих директних (финансијских) мера подршке потребама МСП за НДШП;
- груписање послова и надлежности, везаних за МСП за НДШП, у оквиру једне институције;

Ради унапређења организације пословних процеса, кандидат је предложио следећа решења:

- за унапређење организације процеса набавке:
 - спровођење обуке сакупљача и ангажовање обучених радника на откупним местима;
 - централизација откупа;
- за унапређење организације процеса прераде:
 - организовање дела прераде на откупним местима;
 - повећање степена финализације производа;
- за унапређење организације процеса пласмана:
 - унапређење организације пласмана „на мало”;
 - смањење заступљености облика пласмана „другим прерађивачима”;

Како би се унапредила сарадња са надлежним институцијама и организацијама, кандидат предлаже унапређење сарадње са надлежним министарствима и агенцијама, коморама и

фондовима, у смислу већег коришћења директних и индиректних мера подршке и сарадње приликом израде процедура за издавање дозвола, као и већег коришћења услуга и средстава из расположивих фондова.

У циљу унапређења пословног повезивања са другим предузећима, кандидат предлаже оснивање и развој различитих облика пословног повезивања.

У подпоглављу **7.3. Могућности примене концептуалног модела**, кандидат је анализирао могућности примене предложених решења, квалитативном анализом интервјуа са представницима надлежних институција, организација и одабраних МСП за НДШП, а затим и хибридном варијантом SWOT анализе.

У подпоглављу **7.4. Развој и функционисање концептуалног модела**, кандидат је, тумачењем претходно добијених, резултата квалитативне и хибридне варијанте SWOT анализе, дефинисао три фазе развоја концептуалног модела унапређења организација и пословања МСП за НДШП:

- фаза 1, подразумева примену активности које се односе на унапређење регулаторних оквира, организације процеса набавке и сарадње са надлежним институцијама и организацијама;
- фаза 2, обухвата примену активности које се односе на унапређење институционалних оквира, организације процеса прераде и пласмана и пословног повезивања са другим предузећима;
- фаза 3, подразумева примену активности, за које нису били испуњени услови у претходним фазама, а које се односе на унапређење свих елемената концептуалног модела.

Кандидат је припадност елемената концептуалног модела унапређења организације и пословања МСП за НДШП појединим фазама утврдио на основу просечне оцене, израчунате хибридном варијантом SWOT анализе. Такође, детаљно је образложио и међусобну повезаност појединих елемената концептуалног модела.

8. Дискусија (264-285. стр.)

Поглавље Дискусија се састоји од четири подпоглавља:

- 8.1. Оквири пословања МСП за НДШП;
- 8.2. Основне карактеристике МСП за НДШП и њиховог пословања;
- 8.3. Организација пословних процеса у МСП за НДШП;
- 8.4. Сарадња МСП за НДШП.

У овом поглављу, кандидат врши поређење резултата истраживања, који се односе на сва анализирана МСП за НДШП и ЛП. Поред тога, користећи многобројне домаће и иностране литературне изворе, кандидат дискутује о резултатима ових истраживања, у односу на оне до којих су дошли други аутори, и указује на сличности и разлике међу њима.

9. Закључци (286-310. стр.)

Поглавље Закључци се састоји од четири подпоглавља:

- 9.1. Основни закључци;
- 9.2. Препоруке за унапређење организације и пословања МСП за НДШП;
- 9.3. Оцена хипотеза и истраживачких питања;
- 9.4. Правци будућих истраживања.

У подпоглављу **9.1. Основни закључци**, таксативно су наведени главни закључци до којих се дошло у овом истраживању.

Након тога, у подпоглављу **9.2. Препоруке за унапређење организације и пословања МСП за НДШП** дате су препоруке, дефинисане кроз концептуални модел унапређења.

У подпоглављу **9.3. Оцена хипотеза и истраживачких питања**, кандидат истиче:

- да су, у општој хипотези 1, потпуно доказане посебне хипотезе 1.1., 1.2. и 1.3.;
- да је општа хипотеза 2 у потпуности доказана;
- да, у основној хипотези 3, није доказана посебна хипотеза 3.1., а за тестирање хипотезе 3.2., потребно је спровести додатна истраживања;
- да је, у општој хипотези 4, у потпуности доказана посебна хипотеза 4.4., делимично су доказане хипотезе 4.2. и 4.3., а хипотеза 4.1. није доказана.

Кандидат образлаже начине тестирања сваке од постављених посебних хипотеза, као и резултате тестирања, који указују да су: од 9 посебних хипотеза, које су тестиране, четири у потпуности доказане (хипотеза 1.1., 1.2., 1.3., 4.4.), две су доказане делимично (4.2. и 4.3.), две нису доказане (3.1. и 4.1.), а за тестирање једне (3.2.), кандидат наводи да је потребно спровести додатна истраживања.

У погледу одговора на постављена истраживачка питања, кандидат је таксативно и детаљно навео у ком подпоглављу у дисертацији се они налазе.

У подпоглављу **9.4. Правци будућих истраживања**, кандидат предлаже у којима правцима би требало усмеравати будућа истраживања у овој области.

10. Литература и извори (311-326. стр.)

Коришћени литературни извори су у складу са проблемом истраживања, савремени, мултидисциплинарни и правилно одабрани. На савременост коришћене литературе указују и следећи подаци:

- 88,6% библиографских јединица (287), публиковано је у периоду 2000-2014. године;
- 74,1% библиографских јединица (240), публиковано је у периоду 2005-2014. године.

Такође, коришћени су и старији литературни извори, као основа за изучавање проблематике из ове области. Постоје и 22 аутоцитата.

11. Прилози (327-388. стр.)

У овом поглављу су дати табеларни и графички прикази, као и други прилози, структурирани у складу са материјом изложеном у претходним поглављима.

VI ЗАКЉУЧЦИ ОДНОСНО РЕЗУЛТАТИ ИСТРАЖИВАЊА

Резултати истраживања су обухватили приказ и анализу примарних и секундарних података.

Приказ и анализа примарних података, обухватили су изучавање:

- развоја организације предузећа за откуп, прераду и пласман НДШП у државном сектору у Србији (подаци прикупљени спровођењем интервјуа са експертима у ЈП „Србијашуме”);
- МСП за НДШП: основних карактеристика и њиховог пословања, организације пословних процеса и сарадње са надлежним институцијама и другим предузећима (подаци прикупљени спровођењем анкете „од врата до врата” са представницима 91 МСП за НДШП у централној Србији и 19 лидерских предузећа);
- могућности примене предложених решења и активности, у оквиру концептуалног модела (подаци прикупљени спровођењем интервјуа са 10 представника надлежних институција и организација и четири представника одабраних МСП за НДШП).

Приказ и анализа секундарних података су обухватили изучавање:

- постојеће организације и сарадње предузећа за набавку, прераду и пласман НДШП у приватном сектору у Србији;
- стратешких, регулаторних и институционалних оквира у секторима шумарства, животне средине и заштите природе, и МСП;
- интерних извештаја, правних докумената и литературе анализираних земаља.

Закључци су исправно формулисани и произилазе из анализе резултата истраживања, пратећи њихову структуру.

Поред тога, кандидат је, у оквиру закључака, прецизно изложио које хипотезе су доказане, које нису и за чије тестирање је потребно спровести додатна истраживања.

VII ОЦЕНА НАЧИНА ПРИКАЗА И ТУМАЧЕЊА РЕЗУЛТАТА ИСТРАЖИВАЊА

Докторска дисертација је написана јасним и језички коректним стилем. Подела материје по поглављима и подпоглављима има јасну структуру.

Резултати истраживања су приказани прегледно, разумљиво и систематично, уз коришћење табела, графикана и шематских приказа. Поред тога, Комисија констатује да су добијени резултати правилно анализирани и протумачени.

Научна и стручна јавност је упозната са делом резултата истраживања из докторске дисертације, публиковањем:

- два рада у часописима међународног значаја (M23):
 - Nonić D., Avdibegović M., Nedeljković J., Ranković N., Marinescu V., Ioras F. (2014): *Typology of Non-Wood Forest Products Based Enterprises in Serbia*, Notulae Botanicae Horti Agrobotanici Cluj-Napoca 42(2), University of Agricultural Sciences and Veterinary Medicine, Cluj-Napoca. (583-587);
 - Nedeljković J., Lovrić M., Nonić D., Stojanovska M., Nedanovska V., Lovrić N., Stojanovski V. (2013): *Utjecaj političkih instrumenata na poslovanje sa nedrvinim šumskim proizvodima u Hrvatskoj, Makedoniji i Srbiji*, Šumarski list 9-10, Hrvatsko šumarsko društvo, Zagreb. (473–486);
- седам радова у водећим часописима националног значаја (M51);
- три саопштења са међународног скупа штампаних у целини (M33).

На овај начин је додатно потврђена вредност истраживања.

На основу детаљне анализе свих поглавља израђене докторске дисертације дипл. инж. Јелене Недељковић, Комисија закључује да докторска дисертација представља оригиналан и самосталан научно-истраживачки рад и да резултати, поред научне вредности, имају и практичну примењивост.

VIII КОНАЧНА ОЦЕНА ДОКТОРСКЕ ДИСЕРТАЦИЈЕ

На основу детаљног прегледа докторске дисертације дипл. инж. Јелене Недељковић, Комисија констатује да је дисертација написана у складу са наводима у пријави теме за коју је, одлуком бр. 06-5746/10 од 25.05.2011. године, Веће Научних области Биотехничких наука Универзитета у Београду, дало сагласност.

Дисертација садржи све битне елементе: насловну страну на српском и енглеском језику, информације о ментору и члановима комисије, резиме и кључне речи на српском и енглеском језику, садржај, текст рада по поглављима, списак литературе, изјаву о ауторству, изјаву о истовестности штампане и електронске верзије докторског рада и изјаву о коришћењу.

Научни допринос докторске дисертације дипл. инж. Јелене Недељковић представљају:

- сазнања која су стечена о МСП за НДШП, као чиниоцу развоја шумарства приватног сектора, која до сада нису била заступљена у Србији;
- примењена методолошка триангулација;
- дефинисан оригиналан концептуални оквир истраживања;
- издвојени типови МСП за НДШП, према различитим критеријумима;
- креиран концептуални модел унапређења организације и пословања МСП за НДШП;
- пројектовани правци будућих истраживања у овој области, у циљу усавршавања и употпуњавања већ достигнутих сазнања.

Предложена решења дају основне претпоставке за унапређење организације и пословања МСП за НДШП, а, самим тим, и за развој предузетничког сектора приватног шумарства у Србији.

У дисертацији постоје мањи технички недостаци, који не утичу на укупну оцену и квалитет резултата и закључака.

IX ПРЕДЛОГ

Комисија сматра да је кандидат применио савремени и свеобухватан научни приступ, почевши од исправног препознавања проблема истраживања, представљања теоретских основа и формулисања концептуалног оквира истраживања, преко сагледавања развоја предузећа за откуп, прераду и пласман НДШП у Србији и оквира за пословање ових предузећа. Анализа и тумачење добијених резултата, уз коришћење правилно одабраних научних метода и техника, омогућили су дефинисање концептуалног модела унапређења организације и пословања МСП за НДШП, као и могућности његове примене. На тај начин, кандидат је дао важан научни и стручни допринос истраживању организације и развоја шумарства приватног сектора у Србији.

Имајући у виду да се, као услов за одбрану докторске дисертације, поставља објављен рад у часопису међународног значаја, Комисија констатује да је кандидат овај услов испунио. Кандидат је коаутор два рада у часописима категорије М23, која садрже резултате истраживања из докторске дисертације. Поред тога, кандидат је коаутор још једног рада у часопису међународног значаја (категорије М23), који се, такође, бави проблематиком МСП и кластера у шумарству.

Полазећи од наведених чињеница, Комисија предлаже Наставно-научном већу Универзитета у Београду - Шумарског факултета, да докторску дисертацију кандидата дипл. инж. Јелене Недељковић под насловом „*Мала и средња предузећа за откуп, прераду и пласман недрвних шумских производа, као чинилац развоја шумарства приватног сектора у Србији*” **прихвати** и да се кандидату **одобри** јавна одбрана.

ПОТПИСИ ЧЛАНОВА КОМИСИЈЕ

Др Ненад Ранковић, ред. проф.
Шумарског факултета у Београду

Др Милан Медаревић, ред. проф.
Шумарског факултета у Београду

Др Нада Драговић, ред. проф.
Шумарског факултета у Београду

Др Драган Нонић, ванр. проф.
Шумарског факултета у Београду

Др Мерсудин Авдибеговић, ванр. проф.
Шумарског факултета у Сарајеву